

Svensk östasienforskning och svenska kulturstudier: Historien om ett uppskjutet möte

Tobias Hübinette, Institutionen för orientaliska språk, Stockholms universitet

Inledande bakgrund

Svensk östasienforskning, här geografiskt definierad som forskning om Kina och kineser och kinesisk historia och kultur (sinologi, kinaforskning eller Chinese studies), om Japan och japaner och japansk historia och kultur (japanologi, japanforskning eller Japanese studies), och om Korea och koreaner och koreansk historia och kultur (koreanologi, koreaforskning eller Korean studies), har i ett internationellt sammanhang en förhållandevis lång och ärevördig tradition i Sverige.¹ Svenska sinologer började göra sig ett namn inom det internationella vetenskapssamhället så tidigt som på 1920-talet, Nordens första professur i japanska inrättades redan på 1970-talet, fortfarande hyser Sverige sedan 1989 norra Europas enda professorsstol i koreanska, och så sent som i år utropade Stockholms universitet östasienforskningen till ett av sitt, och indirekt i egen- skap av huvudstadsuniversitet, till ett av Sveriges forskningsprofilområden inom hu- manvetenskaperna (Larsson, 2005a).

Hur ser då relationen ut mellan svensk östasienforskning och svenska kulturstu- dier? Trots den med västerländska mått välrepresenterade och väletablerade svenska östasienforskningen har någon större korsbefruktning med svenska kulturstudier enligt min bedömning ej ägt rum i någon högre grad. Genom en historik och en överblick över forskningsfältet, försöker jag därför här förstå varför svensk östasienforskning och svenska kulturstudier ännu inte har mötts. Jag gör detta genom att arbeta utifrån argumentet att svensk östasienforskning mer eller mindre ända fram tills nu lyckats undvika två paradigmskiften, nämligen skiftet från kolonialismens orientalistik till Kalla krigets områdesstudier och från det sistnämnda till globaliseringens kulturstudi- er, och att detta förklarar varför fältet och dess företrädare ofta är öppet fientliga emot och har svårt att tillägna sig de poststrukturalistiskt färgade teorier och metoder som kännetecknar dagens kritiska kulturforskning.

---

¹ Jag exkluderar här forskning om Kina, Japan och Korea bedriven utanför de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna, och forskning om Östasien utan någon språklig för- ankning och anknytning vilken intressant nog sedan flera år tillbaka faktiskt har ”brädat” och sprungit om östasienforskning *proper* i kvantitet och kanske också i kvalitet.

Den västerländska orientalistikens historia

Den allmänna forskningen om Asien och asiater går i västerländsk vetenskapshistoria tillbaka till vad ”EU-historikerna” Norman Davies (1996) och Hagen Schulze (1996) anser vara tiden för det moderna Europas födelse, nämligen korstågens epok under högmedeltiden då det våldsamma mötet med en i huvudsak arabisktalande islamsk värld krävde kunskaper om Östra Medelhavsområdets folk och kulturer inklusive deras språk och religioner. Här ingick också studiet av ej längre levande ”orientaliska” språk såsom hebreiska, ”kaldeiska” (arameiska) och grekiska (koiné) vilka hade betydelse för studiet av kristendomens ursprung och framväxt, och på kyrkomötet i Wien 1312 beslöt den församlade kristenheten att inrätta professurer i dessa ämnen samt i arabiska vid universiteten i Paris, Oxford, Avignon, Bologna och Salamanca (Southern, 1962).²

Denna från början intima koppling mellan vetenskap och kunskapsproduktion, och religion och politik i form av korstågens militära erövringar och missionssträvanden och snart också den därpå följande månghundraåriga konflikten med det Osmanska riket, och ett kontinuerligt och antitetiskt identitetsbyggande i form av ”Väst” som framställde sig själv som dynamiskt och framåtskridande i förhållande till ett svunnet, stagnerat eller till och med dött ”Öst”, är just vad den postkoloniala litteraturvetaren Edward Said (1978) inriktade sig på i sin vid det här laget klassiska kritik av den västerländska orientalistiken och asienforskningen. ”Orienterna” var visserligen den enda civilisation som ansågs och erkändes stå i paritet med Väst i motsats till de båda Amerikas, Afrikas och Oceaniens ”primitiva” kulturer, men denna ”orientaliska” storhet hörde samtidigt obevekligen till det förgångna. Suids huvudtes är att den västerländska asienforskningen spelade och fortfarande spelar en avgörande roll för uppkomsten och upprätthållandet av en fullfjädrad repertoar och genre av fantasier och föreställningar om Asien och asiater som är fullständigt indränkt i en kolonial världsbild, och som fortfarande i allra högsta grad gör sig gällande i den västerländska vardagen:

To understand why this Western construction, in spite of conspicuous deficiencies, has been so successful as it has been, one has to study the history of collaboration between Western scholarship and colonisation. Together, both have flour-

---

² Grekiskan räknades som ett ”orientalistiskt” språk ända fram tills språket och dess talare ”arie-serades” i samband med 1800-talets rastänkande.

ished as integrated parts of a single historical project. The non-Western world was to be administered, ruled, described and represented. The West would not only rule but would also represent a world that was incapable of ruling or representing itself. The notorious white man's burden meant taking charge of representing the colonised regions inhabited mostly by people without history. At the same time, Orientalist representation, as Said suggests, has become an instrument that helps the West to define itself through casting contrasting images of the Orient. For the colonising West, the Orient became its contestant, and one of its most antipathetic images of the Other. Students of the non-Western world are all too familiar with forms of crude Orientalism. We have all confronted crude "Orientalist" remarks, synonymous to racist ones, about the behaviour of Arabs or Latinos, the culinary habits of Koreans or Africans, the business acumen of Chinese or Jew, and so on. Many of us have numerous stories to tell. While some of these stories may be seen as harmless anecdotes, and some may be dismissed as reflections of ignorance or ill-manners, the rest is retrieved from the legacies of five centuries of colonial and neo-colonial hegemony. (Khalaf, 2000: 74)

Historien om den västerländska asienforskningen efter medeltiden och renässansen följer sedan progressivt framväxandet av de europeiska imperierna i Asien som en del i det koloniala projektets mål att kartografera och etnografera, och musealisera och arkivera en hel kontinent och dess invånare för att därmed kunna kontrollera och dominera dessa. Från att ha tagit sin början i Västasiens islamska samhällen och semitiska språk, stod under 1600- och 1700-talen det konfucianska Kina och Östasien där även Japan och Korea ingår i centrum för fysiokraternas, jesuiternas och handelskompaniernas beundran och fruktan, medan 1800-talets rasromantiker och indoeuropeiska filologer omfamnade de "ariska släktingarna" i Indien, Iran och Afghanistan i den eviga jakten på den vita rasens *Urheimat* någonstans i Central- eller Sydasiens (Bernal, 1991). Bildandet av lärda sällskap såsom brittiska Royal Asiatic Society (1799), franska Société asiatique (1822), amerikanska American Oriental Society (1842) och den panvästerländska International Congress of Orientalists (1873), och inrättandet av universitetsinstitutioner och professorsstolar följde denna snabbt skiftande smörgårdsbordsliknande vurm för all chic "orientalia" (egyptomanin, *à la turque*, kineseriet och så vidare), vilket idéhistorikern Raymond Schwab (1984) har påpekat i sin encyklopediska studie av den västerländska asienforskningens historia från 1680 till 1880. Schwab understryker också den starka amatörmässiga för att inte säga dilettantiska sida av fältet, med inslag av rent spekulerande och gissande om ainufolkets förmodade vithet eller det kinesiska språkets monosyllabiska och icke-flekterande "primitivism" vilket Michel Foucault (1970: 284-285) också tar upp i sin genealogiska humaniorastudie *Les*

mots et les choses, för att inte tala om ett maniskt samlande och ogenerat roffande av asiatiska antikviteter och etnografika och ett starkt begär att vilja ”go native” genom att appropriera och tillägna sig asiatiska stilar och traditioner (yoga, magdans, kampsport, veganism, buddhism och så vidare), och i vissa fall till och med gifta sig med eller adoptera sina studieobjekt.

Det vetenskapliga studiet av Östasien, det som hädanefter kommer att stå i fokus, kan sägas ha inletts med inrättandet av den första västerländska professuren i sinologi med tonvikt på klassisk kinesiska vid Collège de France 1814, även om undervisning i kinesiska periodvis hade pågått i Paris ända sedan 1700-talet, och därefter följde stolar i kinesiska i England 1876 och i Tyskland 1887 (Hägerdal, 1996). Om fransmännen, engelsmännen och tyskarna excellerade i kinaforskning, så var det de ryska orientalisterna som inledde koreaforskningen genom att påbörja undervisning i språket vid universitetet i Sankt Petersburg från och med 1897. Ryssarna hade ju genom kejsardömetts erövring och kolonisation av Nordasien och annekterandet av kinesiskt territorium fått direktkontakt med det isolationistiska Korea landvägen norrifrån, och på samma sätt var det de amerikanska asienforskarna som tidigt gjorde sig bemärkta på japanologins område efter indiankrigens slut och förskjutandet av *The Frontier* över Stilla Havet mot Japan, även om den första västerländska professuren i japanska tillkom på tysk mark i Hamburg 1909 (Song, 1998; Tansman, 2003).³

Den svenska östasienforskningen

För Sveriges del går forskningen om Kina, Japan och Korea likaledes tillbaka till orientalistikens införande i landet i form av religionsinriktad undervisning i hebreiska, arabiska och arameiska vid Uppsala universitet 1621, och 1667 blev österländska språk möjliga att studera även vid nyinrättade Lunds universitet (Ådahl, 2002). Sigrid Kahle (1993) skriver i sin översikt över den svenska orientalistikens historia, att även om ämnet har en snart 400-årig tradition vid svenska lärosäten var det arabiskan och hebreiskan som kom att dominera som ämnen ända fram till andra hälften av 1800-talet. År 1874 delades så professuren i orientalistik vid Uppsala universitet i en lärostol i semitiska språk där arabiska, hebreiska, akkadiska, arameiska, etiopiska och även per-

---

³ Studier i japanska språket hade dock tidigare ägt rum i Holland genom Nederländska ostindiska kompaniets försorg.

siska ingick, och i en nyinrättad professur i sanskrit och jämförande indoeuropeisk språkvetenskap, medan Lunds professur i österländska språk 1879 omfattade hela tolv språk inklusive även nominellt kinesiska. Den svenska orientalistiken var vid denna tid väl integrerad i den snabbt expanderande och diversifierande västerländska asienforskningen, och 1889 kunde det oscariska Sverige under pompa och ståt sålunda stå värd för den internationella orientalistkonferensen. Under 1900-talet var svenska orientalisterna med sina sammanslutningar Svenska Orientsällskapet, Sällskapet för Asienstudier och Orientaliska föreningen, och sina tidskrifter *Le Monde Oriental*, *Orientalia Suecana* och *Orientaliska Studier*, väl etablerade inom subfält som arabistik, turkologi och centralaasienforskning, och iranistik och indologi med internationellt kända namn som K. V. Zetterstéen och Tor Andrae, Gunnar Jarring och Sven Hedin, och H. S. Nyberg, Stig Wikander och Siegfried Lienhard (Arne, 1952; Hjärpe, 1999; Juntunen, 2000; Juntunen & Schlyter, 1999; Kahle, 1993; Rosén, 2000). Än idag har betoningen på det ”svunna Orientens” språk, religion och litteratur på många sätt levt kvar inom svensk väst-, central- och sydasienforskning enligt Högscoleverkets (2004) senaste utvärdering av orientaliska språk vid svenska universitet, även om områdesstudier i Mellanöstern-, Centralasien- och Sydasienkunskap numera sedan en tid tillbaka bedrivs i Uppsala, Stockholm och Lund.

För svensk östasienforsknings del, var det sinologin som tidigast etablerades och institutionaliserades och som har fortsatt att behålla en ledande ställning vad beträffar svensk forskning om Östasien.⁴ Svensk-kinesiska relationer genom tiderna och den svenska Kinabilden är ett väl beforskat ämne som dock inte faller inom ramen för denna artikel, men som utgör bakgrundshistorien till och själva grundförutsättningen för den svenska forskningen om Kina (Burgman, 1998; Nyberg, 2001; Schoenhals, 1997). Torbjörn Lodén (1994, 1999, 2002, 2004), nuvarande professor i kinesiska vid Stockholms universitet, är den som har ägnat mest uppmärksamhet åt den svenska sinologins uppkomst och framväxt. Lodén spårar de första svenska reseskildringarna och de första svenska avhandlingarna om Kina tillbaks till 1600-talets stormaktstid och Svenska ostindiska kompaniets dagar på 1700-talet, och på 1800-talet var det kinesiska språket av intresse både för svenska missionärer på fältet och för ”amatörforskare” vid

---

⁴ Här kommer fokus endast att läggas vid svenska högskolor som bedriver forskning om Östasien och inte enbart undervisning i östasiatiska språk vilket till exempel är fallet med kinesiska n i Uppsala.

skrivbordet som August Strindberg som katalogiserade Kungliga bibliotekets samling av kinesiska skrifter. Det var dock inte förrän kring 1900 som den moderna svenska kinaforskningen kom igång på allvar genom Sven Hedins berömda expeditioner i kinesiska Centralasien. Hans Hägerdal (1996: 151) nämner i sin omfattande studie av västerländsk kinaforskning, särskilt språkforskaren Bernhard Karlgren som 1918 erhöll en personlig professur i östasiatisk filologi vilken även innefattade japanska vid dåvarande Göteborgs högskola, arkeologen Johan Gunnar Andersson vars samlingar bildade grunden för det av riksdagen inrättade Östasiatiska museet 1926 och som länge fungerade som redaktör för dess tidskrift *Bulletin of the Museum of Far Eastern Antiquities*, och konsthistorikern Osvald Sirén som de tre viktigaste namnen i svensk sinologi, och samma internationellt aktade trojka gäller även för Lodén som även på goda grunder inkluderar sin företrädare, litteraturvetaren och ledamoten i Svenska akademien Göran Malmqvist, förste professor i modern kinesiska vid Stockholms universitet 1965, i samma celebra sällskap. Lodén delar slutligen in dagens svenska kinaforskning sådan den bedrivs vid universiteten i Stockholm och Lund i en gren som studerar det klassiska förmoderna Kina med tidigare språkhistoria och numera idé- och litteraturhistoria som dess viktigaste ämnena, och en annan gren som forskar om dagens Kina utifrån politologiska och sociologiska perspektiv.

Den svenska japanforskningen är på samma sätt som kinaforskningen intimt förknippad med och beroende av historien om de svensk-japanska förbindelserna och Japanbilden i Sverige vilken likaså är ett välutforskat ämne (Burgman, 1996; Cho, 1989; Edström, 1996, 1997; Edström & Svanberg, 2001; Edström & Vargö, 2000). Även här har vi att göra med förhållandevis tidiga direktkontakter och skildringar av landet som går tillbaka till svenska sjömän i tjänst hos Nederländska ostindiska kompaniet på 1600-talet, och som fortsätter med 1700-talets linnélärjungar och 1800-talets marinofficerare och köpmän, för att kulminera i den berömde upptäcktsresanden Adolf Erik Nordenskiölds legendariska Vega-expedition genom Nordostpassagen vilken även besökte Japan 1879. Nordenskiölds på sin tid mycket uppmärksammade visit resulterade i att en relativt omfattande boksamling hemfördes till Sverige för att deponeras på Kungliga biblioteket, men som professorn i japanska vid Stockholms universitet Gunilla Lindberg-Wada (2002) har visat, så ledde detta märkligt nog inte till etableringen av någon regelrätt japanforskning i Sverige även om både förutnämnda

Strindberg, Hedin och Sirén även intresserade sig för Japan. Bert Edström (2001) konstaterar likaså i en skissartad artikel om den svenska japanologins historia att Kina alltid har betytt mer än Japan för svenska orientalisterna och asienforskare, och i linje med detta var det Bernhard Karlgren som inledde undervisning i japanska i Sverige vid Göteborgs högskola 1922. År 1950 knöts den kinesisk-koreanske lingvisten Seung-bog Cho till Uppsala universitet där han började undervisa i både kinesiska, japanska och koreanska, och när de östasiatiska språken successivt överflyttades till Stockholm från och med mitten av 1960-talet följde denne med i flytten för att 1975 utnämnas till Sveriges och Nordens förste professor i japanska. Edström avslutar med att lokalisera den svenska forskningen om Japan till Stockholms, Göteborgs och Lunds universitet där språkvetenskap och numera i första hand litteraturstudier bedrivs och till viss del också samhällsvetenskaplig forskning, och till Handelshögskolan i Stockholm som av naturliga skäl är inriktad på ekonomiska och politiska studier.

För att avsluta denna historiska bakgrundsteckning, så utgör den svenska koreaforskningen av förståeliga skäl den allra minsta grenen på östasienforskningens träd både i Sverige och i västvärlden i övrigt. De svensk-koreanska relationerna är av ett relativt sent datum, och går inte tillbaka längre än till förra sekelskiftet då i första hand journalister och missionärer besökte Korea och vid hemkomsten till Sverige gav ut böcker om landet och dess folk (Hübinette, 2002c, 2003c). Intresset för Korea kan under denna tid dock inte på något sätt mäta sig med det svenska engagemanget för frågor som rörde Kina och Japan, och nämndes Korea i akademiska sammanhang var det ofta i relation till altaistiken, det vill säga den jämförande forskningen om altaiska språk. Den svenska koreanologin inleddes just med tidigare nämnde professor Seung-bog Chos språkundervisning vid Uppsala universitet på 1950-talet, och 1967 överflyttades ämnet till Stockholm där Nordens hittills enda professur i koreanska inrättades med hjälp av koreanska medel 1989. Staffan Rosén (2001a, 2001b, 2002), innehavaren av denna professur, har i en historisk exposé över koreaforskningens framväxt i Sverige kopplat införandet av undervisning i koreanska på 1950-talet till den första stora vågen av Koreaintresse i västvärlden i samband med Koreakriget, och tiden för inrättandet av lärostolen till en andra västerländsk våg av intresse för ett nyligen industrialiserat och demokratiserat Korea. Fortfarande bedrivs koreanologi enbart vid Stockholms universitet, och den forskning som äger rum kännetecknas enligt Rosén av en

blandning av språkvetenskap och förmodern historia där kopplingar till Sidenvägen och Centralasien ingår, samt samhällsvetenskapliga ämnen av politisk och ekonomisk art.

Sammanfattningsvis kan den övergripande utvecklingen och institutionaliseringen av den svenska östasienforskningen sägas ha drivits och kännetecknats av olika på varandra följande utredningar om och satsningar på regionen från både utrikespolitiskt och forskningspolitiskt håll, som i sin tur producerat regelbundna och värdefulla forskningsöversikter och lägesbeskrivningar, och i skrivande stund är ämnena kinesiska, japanska och koreanska föremål för Högskolverkets utvärdering (Edström, 1990; Lódén, 1998; Stensson & Nimerius, 1996; Svensson, 1998; Universitets- och högskoleämbetet, 1986). På 1960-talet koncentrerade till exempel utbildningsdepartementet de tre östasiatiska språken till nybildade Institutionen för orientaliska språk vid Stockholms universitet som än idag utgör inte bara Sveriges utan också Nordens största asienforskningsinstitution. 1984 inrättades vidare Centrum för stillahavsasienstudier vid denna institution med sin tidskrift *Stockholm Journal of East Asian Studies* som ett led i Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets asienprioritering, och året därpå öppnades Centrum för asienstudier vid Institutionen för orientaliska och afrikanska språk i Göteborg. Institutionen för östasiatiska språk i Lund fick ungefär samtidigt forskningsinstitutet Centrum för öst- och sydöstasienstudier tilldelat sig som sedan 1996 också har huvudansvar för den allmänna svenska asienforskningen, och 2001 bildades Swedish School for Advanced Asia Pacific Studies för att koordinera den svenska öst- och sydöstasienforskningen som en del i regeringens svenska asienstrategi. Slutligen utsågs som tidigare nämnts Östasiens språk och kulturer i år till ett av Stockholms universitets forskningsprofilämnen, och det bör också nämnas att det av Nordiska rådet redan 1967 inrättade Nordiska institutet för asienstudier i Köpenhamn också involverar svenska asienforskare och främst då från Lund.

Från områdesstudier till kulturstudier

Den moderna östasienforskningen i Väst uppstod med andra ord kring förra sekelskiftet som en del i och som ett subfält under den allmänna orientalistiken (Orientalism eller Oriental studies), vilken kännetecknades av en klassisk humanioraforskning med filologi, arkeologi och antropologi, och idé-, religions- och litteraturhistoria som de

dominerande underdisciplinerna, och med en närmast förmodern hermeneutik kopierad från medeltidens juridik och teologi som dess viktigaste teoretiska och metodologiska grund. Från och med Kalla krigets utbrott på 1950-talet utvecklades dock orientalistiken i dess amerikanska och delvis också ryska version till vad som brukar benämnas områdesstudier (area studies), där beteckningen asienforskning (Asian studies) och mer specifikt östasienforskning (East Asian Studies) eller stillahavsasienforskning (Pacific Asia studies eller Asian Pacific studies) där också Sydöstasien ingår närmast kom att ersätta orientalistikbegreppet medan sinologi, japanologi och koreanologi alltmer började benämnas kina-, japan- respektive koreaforskning, och där modernistiska utvecklingsteorier och säkerhetspolitiska analysmodeller i sina marxistiska och liberala varianter med kvantitativt och positivistiskt inriktade nationalekonomer, statsvetare och sociologer i spetsen kom att prägla fältet. För svensk del gjorde områdesstudierna sitt inträde i asienforskningen på 1980- och 90-talen i och med de olika centrumbildningarna, även om merparten av de svenska östasienforskarna fortsatte att arbeta inom den orientalistiska traditionen att döma av de skarpa och mycket kritiska kommentarer som avgavs till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets forskningsöversikt från 1984, och UDs asienforskningsöversikt från 1998 där striden anses stå mellan de humanistiskt inriktade klassikerna vid institutionerna och de samhällsvetenskapligt inriktade modernisterna vid centrumbildningarna (Hamilton, 1985; Svedin, 1985; Svensson, 1998)

I och med Kalla krigets slut och globaliseringen, avkolonialiseringen och de postkoloniala migrationerna, och den poststrukturalistiskt färgade så kallade kulturaliseringen, medialisering och estetiseringen av human- och samhällsvetenskaperna, har denna i huvudsak amerikanska men numera också ”inomasiatiska” asienforskning ytterligare omvandlats i riktning mot den brittiska kulturforskningstraditionen och delvis även den tyska kritiska teorin och fransk kultursociologi, och det talas idag om en asiatisering och diasporisering av området i Väst och en nativisering och indigenisering av ämnet inom själva Östasien.⁵ De asiatiska områdesstudierna är idag med andra ord i kris och under våldsam attack från det ”postmoderna” lägret som både kritiserar disci-

---

⁵ De viktigaste tidskrifterna för denna utveckling har varit *Positions* (1993-), *Critical Asian Studies* (2001-) och *Asia Europe Journal* (2003-). För ”inomasiatisk” östasienforskning, se bland annat Chen & Kuo (1998), samt tidskrifterna *Inter-Asia Cultural Studies* (2000-), *International Journal of Asian Studies* (2004-) och *Journal of Multicultural Discourses* (2006-).

plinens mest tydliga arv från orientalistiken i form av dess ateoretiska och deskriptiva karaktär, dess direkta relation till amerikansk säkerhets- och imperiepolitik, och dess implicita essentialistiska och partikulariserande nations- och civilisationstänkande, och hävdar att asienforskningen nu en gång för alla måste avorientaliseras och avkolonialiseras för att anpassa sig till en ny värld där gränsdragningen mellan Öst och Väst och asiater och västerlänningar blir alltmer porös och omöjlig att dra för att inte säga meningslös att göra i en tid av transnationella diasporor, globala nätverk och postmoderna medieflöden (Cumings, 1997; Dirlik, 2005; Harootunian & Sakai, 1999; Palat, 2004):

There is little reason to rehearse here the many problems associated with area studies, with their conceptual context in a teleological and Eurocentric modernization discourse, their entanglement in the culturalist legacies of Orientalism, and their intimate relationship to a hegemonic ordering of the post-World War II world by the United States. (Dirlik, 2005: 160)

Chris Burgess (2004), en av de mer frispråkiga kritikerna av både orientalistiken och områdesstudierna, förespråkar asienforskningens korsbefruktande med den kritiska kulturforskningen i både sin postkoloniala, feministiska och queerteoretiska tappning, medan andra som Peter Jackson (2003) samtidigt varnar för att poststrukturalismens erövrande av Asien och asienforskningen i form av kulturstudier återigen kan resultera i en kolonial över- och underordningssituation.

Beträffande specifik kritik av svensk östasienforskning slutligen, har Perry Johansson (2001, 2003) angripit den svenska sinologins orientaliserande och elitiserande tendenser och delaktighet i rövandet av asiatiska konstföremål, medan Linus Hagström, Staffan Appelgren, Martin Flyxe och Pia Moberg (2004, 2005) och Carl Cassé-gård (2005) kräver en avmystifiering och "normalisering" av Japan och japaner som studieobjekt, och jag själv har som ett led i att få svensk asienforskning att göra upp med sitt förflutna och transformera och revitalisera sig själv organiserat konferenser och seminarier om orientalism i en svensk kontext och vid upprepade tillfällen i både motioner och artiklar försökt få Institutionen för orientaliska språk i Stockholm att byta namn till Institutionen för asiatiska studier (Hübinette, 2002a, 2002b, 2003a, 2003b, 2003d).

Avslutande diskussion

Har då denna framväxt av vad som kan kallas asiatiska eller närmare bestämt östasiatiska kulturstudier (Asian eller East Asian cultural studies) påverkat och inkluderat svensk östasienforskning och frambringat den form av asiatisk kulturforskning som numera dominerar helt i exempelvis USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland och som också är på frammarsch i den egna hemmaregionen? En översikt över den forskning som bedrivits och bedrivs vid i första hand Stockholms, Lunds och Göteborgs universitet visar att med några få undantag är så tyvärr inte fallet.⁶ Delar av den östasienforskning som bedrivs i Sverige befinner sig ännu inom det orientalistiska perspektivet med det förmoderna Östasien i centrum och med textkompilation och textexplikation som huvudsyssla, det vill säga redigering, översättning och kommentering av litterära texter och religiösa manuskript, medan en annan del ägnar sig åt det samtida Östasien där modernisering i form av industrialisering, demokratisering, urbanisering och ”kärnfamiljisering” står i fokus och där västerländska modeller i områdesstudiernas anda fortfarande utgör självklart facit. Bara det faktum att flera institutioner med Stockholms universitets i spetsen fortfarande benämner sig själva med den klassiska orientalistikens terminologi (orientaliska språk, sinologi, japanologi och så vidare), och att de olika centrumbildningarnas områdesstudier än idag nästan uteslutande inriktar sig på säkerhetspolitiska frågor, marknadsliberalisering, demokrati och mänskliga rättigheter visar att den svenska östasienforskningen har haft svårt att anpassa sig både till det multietniska livet efter kolonialismen och den multipolära världen efter Kalla kriget.

Vad gäller svenska östasiatiska kulturstudier, handlar det om en liten men växande minoritet av i första hand grundstudenter på magisternivå, forskarstuderande och nydisputerade juniora forskare som sysslar med just detta, och då inte bara med östasiater ”på plats” utan också i exil, och inte bara med östasiatiska ”kulturella” yttringar i Östasien utan också utanför regionen, och där överhuvudtaget olika former av möten och kontakter mellan Östasien och den övriga världen undersöks och analyseras, och sist men inte minst i dialog med östasiatiska forskare som studerar sina egna samhällen. Ett bra exempel på detta är den studie av kinesiska mediers roll i moderniseringsprocessen som nyligen initierats av medieforskare och sinologer vid Stockholms univer-

---

⁶ Jag väljer här av både utrymmes- och integritetsmässiga skäl att varken räkna upp exempel på orientalistisk eller områdesstudieinriktad forskning, eller på östasiatiska kulturstudier.

sitet (Larsson, 2005b. Det är dock betecknande att jag själv var den ende närvarande företrädaren för svensk östasienforskning, när Advanced Cultural Studies Institute of Sweden vid Linköpings universitet organiserade den i övrigt välbesökta och högkvalitativa första nationella forskarkonferensen för svenska kulturstudier i Norrköping i mitten av juni 2005. Tyvärr verkar denna ovilja att ta till sig och låta sig påverkas av den kulturella vändningen vara ett allmänt fenomen inom de humanistiska språk- och litteraturdisciplinerna i Sverige, att döma av att inte fler än 5-7 ”rena” språkvetare var närvarande bland de över 300 konferensdeltagarna, och detta tråkiga tillstånd konstaterades också på följande sätt i en av sessionsbeskrivningarna:

Litteratur- och kulturstudier är en fruktbar kombination. Metoder och teorier som utvecklats inom språk- och litteraturvetenskap har genom etablerandet av cultural studies fått nya användningsområden och skapat nya forskningsfält. Men litteraturvetenskapen i stort har också haft glädje av den här utvecklingen. Fokuseringen på kultur, ”the cultural turn”, har inneburit att det blivit legitimt att (åtminstone delvis) vända blicken från klassikerna mot populärlitteraturen, och mot nya typer av icke-litterära genrer och kulturtexter. Åtminstone har detta varit fallet internationellt; i Sverige tycks situationen vara annorlunda: vi har få språk- och litteraturvetare som sadlat om till kulturvetare, och vad gäller textrepertoaren så har den förvisso breddats till att omfatta populärlitteraturen. Och man har öppnat för andra medier än det skrivna ordet. Däremot verkar icke-litterära genrer fortfarande vara oforskningsbara. (Advanced Cultural Studies Institute of Sweden, 2005: 88)

Jag vill därför avsluta med att ge mitt innerliga och fullständiga stöd till denna lilla men lovande tendens mot en utveckling av östasiatiska kulturstudier i Sverige, och samtidigt å det kraftigaste plädera för en mental avorientalisering och avkolonialisering av svensk östasienforskning för att en gång för alla lämna kolonialismen och Kalla kriget bakom sig, vilket också är helt i linje med vad Gayatri Spivak (2003) förespråkar för all typ av västerländsk forskning om icke-västerländska kulturer överhuvudtaget. Det är nämligen min djupa övertygelse att svensk östasienforskning måste införliva de välutvecklade svenska kulturstudiernas tonvikt på en ständigt pågående reflexiv ansats med allt vad det innebär av att sätta fokus på frågor kring maktasymmetrier, medierepresentationer, vardagspraktiker och identitetskonstruktioner, samt utvecklas i relation till det sprudlande och gryende postkoloniala forskningsfält som börjar se dagens ljus i Sverige för att kunna tas på allvar i en snabbt föränderlig värld och i slutändan överhuvudtaget kunna överleva i framtiden.

Referenser

- Advanced Cultural Studies Institute of Sweden. 2005. Nationell forskarkonferens för kulturstudier. Norrköping, 13-15 juni 2005. Advanced Cultural Studies Institute of Sweden publications 3. Linköpings universitet: Advanced Cultural Studies Institute of Sweden.
- Arne, T. J. 1952. *Svenskarna och Österlandet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bernal, Martin. 1991. *Black Athena. The Afroasiatic roots of classical civilization*. London: Vintage.
- Burgess, Chris. 2004. "The Asian studies 'crisis': Putting cultural studies into Asian studies and Asia into cultural studies". *International Journal of Asian Studies* 1 (1): 121-136.
- Burgman, Torsten. 1996. *Japanbilden i Sverige 1667-1984*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Burgman, Torsten. 1998. *Kinabilden i Sverige från 1667 till 1998. Från Kang-Xi till Mao Zedong och Jiang Zemin*. Lund: Historiska media.
- Cassegård, Carl. 2005. "Does Japan matter? The end of models and the task of learning". *NIAS Nytt* 1: 7-8.
- Chen, Kuan-Hsing & Hsiu-Ling Kuo. 1998. *Trajectories: Inter-Asia Cultural Studies*. London: Routledge.
- Cho, Seung-bog. 1989. *The historical formation of the Swedish image of Japan*. Working Paper 14. Stockholm University: Center for Pacific Asia studies.
- Cumings, Bruce. 1997. "Boundary displacement: Area studies and international studies during and after the Cold War". *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 29 (1): <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/cumings2.htm> (2002-06-30)
- Davies, Norman. 1996. *Europe. A history*. Oxford: Oxford University Press.
- Dirlik, Arif. 2005. "Asia Pacific studies in an age of global modernity". *Inter-Asia Cultural Studies* 6 (2): 158-170.
- Edström, Bert (red.). 1990. *Forskningen om Stillahavsasien. Rapport från ett seminarium*. Stockholms universitet: Centrum för stillahavsasienstudier.
- Edström, Bert. 1996. *Exotism och modernitet. Den svenska japanbilden efter andra världskriget*. Working paper 42. Stockholm University: Center for Pacific Asia studies.
- Edström, Bert. 1997. "Japan i svenska geografiböcker 1842-1993". I Bert Edström (red.), *Öst i väst*, sid. 45-70. Stockholms universitet: Centrum för stillahavsasienstudier.
- Edström, Bert. 2001. "Japanese studies in the West: Japanese studies in Sweden". *Tsúshin* 7 (2): 3-4.
- Edström, Bert & Ingvar Svanberg (red.). 2001. *Fjärrannära. Kontakter mellan Sverige och Japan genom tiderna*. Stockholm: Arena.
- Edström, Bert & Lars Vargö (red.). 2000. *Sverige och Japan. Diplomatiska dokument från tre sekler*. Stockholms universitet: Centrum för stillahavsasienstudier.
- Foucault, Michel. 1970. *The order of things. An archeology of the human sciences*. London: Tavistock.
- Hagström, Linus, Staffan Appelgren, Martin Flyxe & Pia Moberg. 2004. "Japan: Vem bryr sig?". *Internationella Studier* 3: 26-30.
- Hagström, Linus, Staffan Appelgren, Martin Flyxe & Pia Moberg. 2005. "Does Japan matter? Introduction". *NIAS Nytt* 1: 6.

- Hamilton, Carl. 1985. "Kommentar till HSFR-rapporten om öst- och sydöstasienstudier". *Orientaliska Studier* 52: 16-17.
- Harootunian, Harry & Naoki Sakai. 1999. "Dialogue. Japan studies and cultural studies". *Positions* 7 (2): 593-647.
- Hjärpe, Jan. 1999. "Det svenska studiet av islam". I Magnus Berg och Veronica Trépagny (red.), *I andra länder. Historiska perspektiv på svensk förmedling av det främmande. En antologi*, sid. 35-46. Lund: Historiska media.
- Hübinette, Tobias. 2002a. "Orientaler finns inte längre". *Dagens Forskning* 13-14: 54.
- Hübinette, Tobias. 2002b. "'Orientaliska språk' föråldrat institutionsnamn". *Gaudeamus* 3: 8.
- Hübinette, Tobias. 2002c. "Den svenska Koreabilden som en orientalistisk fantasi". *Orientaliska Studier* 109: 89-113.
- Hübinette, Tobias. 2003a. "O-ordet nere för räkning". *Känguru* 31: 4-9.
- Hübinette, Tobias. 2003b. "Varför dras nazister och högerextremister till Asien?". *Orientaliska Studier* 111: 36-48.
- Hübinette, Tobias. 2003c. "Swedish images of Korea before 1945". *Scandinavian Studies* 4: 103-126.
- Hübinette, Tobias. 2003d. "Orientalism past and present. An introduction to a postcolonial critique". *Stockholm Journal of East Asian Studies* 13: 73-80.
- Hägerdal, Hans. 1996. *Väst om Öst. Kinaforskning och kinasyn under 1800- och 1900-talen*. Lund: Lund University Press.
- Högskoleverket. 2004. *Utvärdering av utbildning i orientaliska och afrikanska språk samt Mellanösternkunskap vid svenska universitet*. Stockholm: Högskoleverket.
- Jackson, Peter A. 2003. "Space, theory, and hegemony: The dual crisis of Asian area studies and cultural studies". *Sojourn* 18 (1): 1-41.
- Johansson, Perry. 2001. "Svensk sinologi som orientalism. Kinaälskaren Bernhard Karlgren". *Häftan för kritiska studier* 2: 3-31.
- Johansson, Perry. 2003. "Johan 'Kina-Gunnar' Andersson och de östasiatiska samlingarnas ursprung". *Häftan för kritiska studier* 2: 3-19.
- Juntunen, Mirja. 2000. "Indologi och Indienbilden på 1800-talet – om den svenska indologins historia". *Orientaliska Studier* 102: 20-34.
- Juntunen, Mirja & Birgit N. Schlyter. "Nordic research on Central Asia: Past, present and future". I Mirja Juntunen & Birgit N. Schlyter (red.), *Return to the silk routes. Current Scandinavian research on Central Asia*, sid. 3-21. London: Routledge.
- Kahle, Sigrid. 1993. "Orientalism i Sverige". I Edward W. Said, *Orientalism*, sid. 7-58. Stockholm: Ordfront.
- Khalaf, Abdulhadi. 2000. "On Said, Orientalists, and other essentialists". I José F. Pacheco (red.), *Kultur, teori, praxis. Kultursociologi i Lund*, sid. 73-81. Lund University: Department of Sociology.
- Larsson, Per. 2005a. "Bred forskning om Östasien". *SU-Nytt* 4: 10-11.
- Larsson, Per. 2005b. "En studie av Kina genom medierna". *SU-Nytt* 4: 9.
- Lindberg-Wada, Gunilla. 2002. "Reflections on the Nordenskiöld collection of Japanese books in the Royal library in Stockholm." I Urban Wråkberg & Gunilla Lindberg-Wada (red.), *An Arctic passage to the Far East. The visit of the Swedish Vega expedition to Meiji Japan in 1879*, sid. 81-93. Stockholm: Kungliga svenska vetenskapsakademien.
- Lodén, Torbjörn. 1994. "Towards a history of Swedish China studies". I Joakim Enwall (red.), *Outstretched leaves on his bamboo staff. Studies in honour of Göran*

- Malmqvist on his 70th birthday*, sid 5-25. Stockholm: Association of Oriental studies.
- Lodén, Torbjörn. 1998. *Kartläggning av och förslag till åtgärder för s.k. småämnena*. Stockholm: Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets
- Lodén, Torbjörn. 1999. *Swedish China studies at the threshold of the 21st century*. Working paper 50. Stockholm University: Center for Pacific Asia studies.
- Lodén, Torbjörn. 2002. "Myten om det annorlunda Kina: en utmaning för sinologin". *Kungliga Vitterhetshistorie och antikvitetsakademiens årsbok*: 76-85.
- Lodén, Torbjörn. 2004. "Swedish sinology: A historical perspective". *Ex/Change* 4: 14-20.
- Nyberg, Kenneth. 2001. *Bilder av Mittens rike. Kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749-1912*. Göteborgs universitet: Historiska institutionen.
- Palat, Ravi Arvind. 2004. "Area studies after 9/11. Requiescat in pace". Paper presenterad vid *The question of Asia in the new global order*, Asia/Pacific studies institute, Duke University, 2 oktober, 2004: www.duke.edu/APSI/pdf/asiaconf/Ravipalat.pdf (2005-02-10)
- Rosén, Staffan. 2000. "Trends in Swedish research on Central Asia". *Central Asian Studies* 5: 8-26.
- Rosén, Staffan. 2001a. "Studiet av Koreas språk och kultur i Sverige". I Tobias Hübinette (red.), *Att studera koreanska vid Stockholms universitet*, sid. 7-9. Stockholms universitet: Institutionen för orientaliska språk.
- Rosén, Staffan. 2001b. "Korean studies in Sweden". *Korean-Swedish News* 2: 17-18.
- Rosén, Staffan. 2002. "Korean studies in the Nordic countries". *Korea Foundation*: http://www.kofo.or.kr/korean/pds/download.asp?name=ks_Nordic.doc (2004-05-11)
- Said, Edward W. 1978. *Orientalism*. New York: Vintage.
- Schoenhals, Michael. 1997. "Den svenska dagspressens Kinabild". I Bert Edström (red.), *Öst i väst*, sid. 71-80. Stockholms universitet: Centrum för stillahavsasiastudier.
- Schulze, Hagen. 1996. *States, nations and nationalism. From the middle ages to the present*. Oxford: Blackwell.
- Schwab, Raymond. 1984. *The Oriental renaissance. Europe's rediscovery of India and the East*. New York: Columbia University Press.
- Song, Ki-joong. 1998. "An insider's view of Korean studies abroad". I Tai-Hwan Kwon & Myung-Seok Oh (red.), *Asian studies in the age of globalization*, sid. 83-97. Seoul: Seoul National University Press.
- Southern, Richard William. 1962. *Western views of Islam in the Middle Ages*. Cambridge: Harvard University Press.
- Spivak, Gayatri Chakravorty Spivak. 2003. *Death of a discipline*. New York: Columbia University Press.
- Stensson, Anette & Peter Nimerius. 1996. *A survey of Swedish academic contacts with Pacific Asia*. Stockholm University: Center for Pacific Asian studies.
- Svedin, Uno. 1985. "Asiatiskt forskningsintresse utanför orientalisterens krets". *Orientaliska Studier* 52: 22-26.
- Svensson, Thommy. 1998. "Sveriges akademier och Asien – dagens situation och framtiden. I *Sverige i Asien. Delstudier för en svensk asienstrategi*, sid. 274-330. Ds 1998:33. Regeringskansliet: Utrikesdepartementet.
- Tansman, Alan. 2003. "Japanese studies: The intangible act of translation". *University of California International and Area Studies Digital Collection*: <http://repositories.cdlib.org/uciaspubs/editedvolumes/3/5> (2004-04-12)

Universitets- och högskoleämbetet. 1986. *Språkvetenskap idag: Indologi, iranska språk, japanologi, koreanologi, semitiska språk, sinologi, turkiska språk*. UHÄ-rapport 1986: 23b. Stockholm: Universitets- och högskoleämbetet.

Ådahl, Karin. 2002. "Sverige och den islamiska världen i ett historiskt perspektiv". I Karin Ådahl, Suzanne Unge Sörling & Viveca Wessel (red.), *Sverige och den islamiska världen – ett svenskt kulturarv*, sid. 15-35. Stockholm: Wahlström & Widstrand.